IGNATIAN
INTERNATIONAL JOURNAL FOR MULTIDISCIPLINARY RESEARCH
www.icceph.com
ISSN 2984-9942

TRADISYONG PALANUS NG PANGKAT BIGA SA TABUK CITY, KALINGA: ISANG ETNOGRAPIKONG PAGSUSURI SA MGA RITWAL, SIMBOLISMO, AT SOSYO-KULTURAL NA KAHALAGAHAN

Emalyn B. Puyoc

Kalinga State University, Tabuk City, Kalinga, Philippines

ABSTRACT

Ang Tradisyong Palanus ay isang mahalagang institusyong pangkultura ng mga Ikalinga na nagsisilbing tagapagdaloy ng kolektibong kaalaman, pagpapahalaga, at pagkakakilanlang etnolingguwistiko. Layunin ng pag-aaral na ito na mailarawan at masuri ang mga ritwal, simbolikong kahulugan, at sosyo-kultural na kahalagahan ng Palanus sa pangkat Biga sa Lungsod ng Tabuk, Kalinga, at matukoy ang ambag nito sa pagpapanatili ng katutubong identidad at pamanang kultural. Gumamit ang pananaliksik ng kwalitatibong disenyo sa pamamagitan ng etnograpikong lapit. Ang pangangalap ng datos at pagsusuri ay isinagawa mula Oktubre 2025 hanggang Mayo 2026. Tatlumpung kalahok ang purposibong pinili, kabilang ang dalawampung mag-asawang sumailalim sa Tradisyong Palanus at sampung nakatatanda na may malalim na kaalaman sa tradisyon. Nakalap ang datos sa pamamagitan ng semi-structured na panayam, participant observation, at pagsusuri ng dokumento. Sinuri ang mga datos gamit ang Thematic Analysis nina Braun at Clarke (2006). Ipinakita ng mga natuklasan na ang Palanus ay hindi lamang ritwal ng pag-aasawa kundi isang mahalagang institusyong sosyo-kultural na nagpapatibay sa ugnayang pampamilya, pagkakaisa at kolektibong pananagutan. Natukoy na ang mga ritwal na Banat, Bungor, Mandodowok, at Purdos/Ngilin ay nagtataglay ng mahahalagang panlipunan at espiritwal na kahulugan na nagsisilbing gabay sa pagpapanatili ng kaayusan at pagkakabuklod ng pamilya at komunidad. Gayunpaman, humihina ang pag-unawa at pakikilahok ng kabataan sa tradisyon dahil sa impluwensiya ng modernisasyon. Binibigyang-diin ng pag-aaral ang kahalagahan ng dokumentasyon, intergenerational transmission, at integrasyon ng katutubong kaalaman sa edukasyon at mga gawaing pangkomunidad upang mapanatili ang pamanang kultural at katutubong identidad ng mga Ikalinga sa harap ng mga pagbabagong panlipunan.

Mga Susing Salita: *Tradisyong Palanus*; *Kalinga*; *katutubong pag-aasawa*; *identidad kultural*; *katutubong kaalaman*; *intergenerational transmission*; *preserbasyon ng kultura*.

INTRODUKSIYON

Ang kultura ay nagsisilbing salamin ng pagkakakilanlan, kasaysayan, at kolektibong kamalayan ng isang pamayanan. Sa mga katutubong komunidad, ito ay hindi lamang kalipunan ng mga paniniwala, pagpapahalaga, at gawi kundi isang buhay na pamana na humuhubog sa kanilang pananaw sa sarili at sa lipunang kanilang kinabibilangan. Kabilang sa mga pangkat etnolingguwistiko sa Cordillera Administrative Region, ang mga Kalinga ay kilala sa pagpapanatili ng mayamang sistemang kultural na naipapasa sa pamamagitan ng mga ritwal, tradisyon, at kaugaliang nagsisilbing gabay sa kanilang pamumuhay.

Isa sa mga natatanging tradisyong pangkultura ng mga Kalinga ay ang Palanus, isang katutubong institusyon ng pag-aasawa na sumasalamin sa kanilang mga pagpapahalagang panlipunan, espiritwal, at pampamilya. Higit pa sa isang ritwal ng pag-iisang dibdib, ang Palanus ay isang sistematikong proseso na kinapapalooban ng mga kaugalian, paniniwala, at kasunduang panlipunan na nagpapatibay sa ugnayan ng dalawang pamilya at ng buong komunidad. Sa pamamagitan ng mga ritwal tulad ng Banat, Bungor, Mandodowok, at Purdos o Ngilin, naipapahayag ang kahalagahan ng paggalang sa mga nakatatanda, pagkakaisa ng angkan, kolektibong pananagutan, at pagpapanatili ng kaayusang panlipunan.

Sa kabila ng kahalagahan nito, nahaharap ang maraming katutubong tradisyon sa hamon ng modernisasyon, globalisasyon, at mabilis na pagbabago ng mga gawaing panlipunan. Ang paglaganap ng makabagong teknolohiya, pagbabago ng mga pagpapahalaga, at pag-usbong ng mga bagong paraan ng pamumuhay ay nagdudulot ng unti-unting paghina sa transmisyon ng katutubong kaalaman mula sa matatandang henerasyon tungo sa kabataan. Bunga nito, nanganganib na mabawasan ang kaalaman at pagpapahalaga sa mga tradisyong nagsisilbing pundasyon ng kultural na identidad ng mga katutubong pamayanan.

Binibigyang-diin ng mga pandaigdigang diskurso hinggil sa pangangalaga ng *intangible cultural heritage* ang kahalagahan ng dokumentasyon, pagpapanatili, at pagpapalaganap ng mga tradisyunal na kaalaman upang matiyak ang kanilang pagpapatuloy sa gitna ng mga pagbabagong panlipunan. Kaugnay nito, ipinakikita ng mga kontemporaryong pag-aaral na ang pagpapanatili ng mga katutubong tradisyon ay hindi lamang usapin ng pangangalaga sa kultura kundi mahalagang bahagi rin ng pagpapatuloy ng katutubong kaalaman, pagkakakilanlan, at kolektibong kagalingan ng komunidad. Binibigyang-diin nina McCarty at Lee (2023) na ang mga sistemang pang-edukasyon at gawaing nakabatay sa kultura ay nagsisilbing mahalagang mekanismo sa pagpapatuloy ng katutubong identidad at pagpapasa ng kaalaman sa mga susunod na henerasyon. Kaugnay nito, ipinahihiwatig ni Bishop (2023) na ang pagsentro sa mga katutubong kaalaman at pagpapahalaga ay mahalaga sa pagpapanatili ng kultural na soberanya at pagpapatatag ng mga katutubong pamayanan.

Bagama't may mga naunang pag-aaral na tumalakay sa kultura, kaugalian, at sistemang panlipunan ng mga Kalinga (Agustin, 1992; Gabit, 1983; Tanggawohn, 1983), nananatiling limitado ang mga empirikal at etnograpikong pag-aaral na partikular na nakatuon sa Tradisyong Palanus bilang isang institusyong sosyo-kultural ng pag-aasawa ng pangkat Biga sa Lungsod ng Tabuk, Kalinga. Higit pa rito, kakaunti

ang mga pananaliksik na nagsusuri sa simbolikong kahulugan, sosyo-kultural na implikasyon, intergenerational transmission, at papel nito sa pagpapanatili ng katutubong identidad sa harap ng modernisasyon. Dahil dito, nananatiling may puwang sa umiiral na literatura hinggil sa mas malalim na pag-unawa sa kahalagahan ng Tradisyong Palanus bilang daluyan ng katutubong kaalaman at pamanang kultural.

Sa kontekstong ito, nilalayon ng pag-aaral na ito na masuri at maidokumento ang Tradisyong Palanus ng pangkat Biga sa Lungsod ng Tabuk, Kalinga. Tinalakay nito ang mga hakbang, ritwal, simbolikong kahulugan, paniniwala, at sosyo-kultural na implikasyon ng tradisyon sa buhay ng mga Kalinga. Nilalayon din nitong maipakita ang papel ng Palanus bilang isang mahalagang institusyong panlipunan na nagpapatibay sa pagkakaisa ng pamilya at komunidad, nagsisilbing daluyan ng katutubong kaalaman, at nag-aambag sa pagpapanatili ng kultural na identidad.

Mahalaga ang pag-aaral na ito sapagkat nagbibigay ito ng ambag sa larangan ng katutubong pag-aaral, antropolohiya, at pananaliksik pangkultura sa pamamagitan ng sistematikong dokumentasyon ng isang mahalagang tradisyon ng mga Kalinga. Higit pa rito, maaari itong magsilbing sanggunian sa pagpapaunlad ng mga programang pang-edukasyon, mga inisyatiba sa pangangalaga ng kultura, at mga gawaing pangkomunidad na naglalayong mapanatili at maipasa sa mga susunod na salinlahi ang mayamang pamanang kultural ng mga katutubong pamayanan sa Pilipinas.

Research Questions

Nilayon ng pag-aaral na ito na masuri at maidokumento ang Tradisyong Palanus ng pangkat Biga sa Lungsod ng Tabuk, Kalinga. Partikular nitong hinahangad na sagutin ang mga sumusunod na katanungan:

1. Ano-ano ang mga hakbang, ritwal, at gawaing pangkultura na bumubuo sa Tradisyong Palanus ng pangkat Biga sa Lungsod ng Tabuk, Kalinga?
2. Ano ang mga simbolikong kahulugan, paniniwala, at pagpapahalagang kultural na nakapaloob sa bawat yugto ng Tradisyong Palanus?
3. Ano ang mga tungkulin at partisipasyon ng mga kasapi ng pamilya, nakatatanda, pangat, mandodowok, at iba pang kasangkot sa pagsasagawa ng Tradisyong Palanus?
4. Paano nakatutulong ang Tradisyong Palanus sa pagpapatibay ng ugnayang pampamilya, pagkakaisa ng komunidad, at pagpapanatili ng katutubong identidad ng mga Kalinga?
5. Ano-ano ang mga hamon at pagbabagong kinahaharap ng Tradisyong Palanus sa konteksto ng modernisasyon at paano nito naaapektuhan ang pagpapatuloy ng katutubong kaalaman at pamanang kultural?
6. Paano makatutulong ang dokumentasyon ng Tradisyong Palanus sa pangangalaga, pagpapalaganap, at integrasyon ng katutubong kaalaman sa mga programang pang-edukasyon, pananaliksik, at gawaing pangkomunidad?

METODOLOHIYA

Disenyo ng Pananaliksik

Gumamit ang pag-aaral na ito ng kwalitatibong disenyo ng pananaliksik sa pamamagitan ng etnograpikong lapit upang masuri at maidokumento ang Tradisyong Palanus ng pangkat Biga sa Lungsod ng Tabuk, Kalinga. Ang etnograpiya ay angkop sa pag-aaral sapagkat nagbibigay ito ng malalim na pag-unawa sa mga katutubong gawi, paniniwala, pagpapahalaga, at interaksiyong panlipunan sa kanilang likas na konteksto. Sa pamamagitan ng pamamaraang ito, masusing nasuri ang mga proseso, ritwal, simbolikong kahulugan, at sosyo-kultural na kabuluhan ng Palanus bilang isang tradisyunal na institusyon ng pag-aasawa ng mga Kalinga.

Lugar ng Pag-aaral

Isinagawa ang pag-aaral sa pangkat Biga, isang subgrupong etnolingguwistiko ng mga Kalinga na matatagpuan sa Lungsod ng Tabuk, Kalinga, Pilipinas. Pinili ang lugar na ito dahil nananatiling buhay at isinasagawa ng komunidad ang Tradisyong Palanus, na nagbibigay ng mahalagang konteksto para sa pag-aaral ng kanilang katutubong kaalaman at kaugaliang pangkasal.

Mga Kalahok at Pamamaraang Sampling

Binubuo ang mga kalahok ng tatlumpung (30) indibidwal na purposibong pinili batay sa kanilang kaalaman at karanasan hinggil sa Tradisyong Palanus. Kabilang dito ang dalawampung (20) mag-asawang sumailalim sa nasabing tradisyon at sampung (10) nakatatanda na kinikilala ng komunidad bilang mga tagapag-ingat ng katutubong kaalaman at kulturang Kalinga. Ginamit ang purposive sampling upang matiyak na ang mga kalahok ay may sapat na karanasan at impormasyong makatutugon sa mga layunin ng pag-aaral.

Instrumento ng Pananaliksik

Gumamit ang mananaliksik ng semi-structured interview guide, gabay sa obserbasyon, at protocol para sa pagsusuri ng mga dokumento. Ang panayam ay binubuo ng mga bukas na tanong na nakatuon sa mga proseso, ritwal, paniniwala, simbolismo, at kahalagahan ng Tradisyong Palanus sa komunidad. Ang mga instrumentong ito ay isinailalim sa balidasyon ng mga eksperto sa larangan ng katutubong pag-aaral, kwalitatibong pananaliksik, at kulturang Kalinga upang matiyak ang nilalaman at kaangkupan ng mga tanong.

Pamamaraan ng Pangangalap ng Datos

Isinagawa ang pangangalap ng datos sa pamamagitan ng malalimang panayam, participant at non-participant observation, at pagsusuri ng mga kaugnay na dokumento. Ang mga panayam ay isinagawa sa mga nakatatanda, tagapagtaguyod ng kultura, at mga mag-asawang sumailalim sa Tradisyong Palanus. Samantala, nakatuon ang obserbasyon sa mga ritwal, gamit, simbolo, at interaksiyong panlipunang kaugnay ng tradisyon. Sinuri rin ang mga naunang pananaliksik, archival na dokumento, larawan, bidyo, at iba pang makasaysayang sanggunian upang

mapagtibay at mapalawak ang mga nakalap na datos. Ang lahat ng panayam ay naitala, isinalin kung kinakailangan, at isinailalim sa transkripsiyon para sa masusing pagsusuri.

Pamamaraan ng Pagsusuri ng Datos

Ang mga nakalap na datos ay sinuri gamit ang Tematikong Pagsusuri (Thematic Analysis) nina Braun at Clarke (2006). Sinunod sa pagsusuri ang mga sumusunod na hakbang: (1) pamilyarisasyon sa datos sa pamamagitan ng paulit-ulit na pagbasa ng mga transkripsiyon at tala sa obserbasyon; (2) pagbuo ng mga paunang koda; (3) pagtukoy sa mga umuusbong na tema; (4) pagrerepaso at pagpipino ng mga tema; (5) pagbibigay-kahulugan at pagbibigay-pangalan sa mga tema; at (6) interpretasyon ng mga natuklasan. Ang prosesong ito ay nagbigay-daan sa sistematikong pagsusuri ng mga kahulugang kultural, paniniwala, at pagpapahalagang nakapaloob sa Tradisyong Palanus.

Saklaw at Limitasyon ng Pag-aaral

Nakatuon ang pag-aaral na ito sa dokumentasyon at pagsusuri ng Tradisyong Palanus na isinasagawa ng pangkat Biga sa Lungsod ng Tabuk, Kalinga. Sinaklaw nito ang mga ritwal, simbolikong kahulugan, paniniwala, at sosyo-kultural na kahalagahan ng tradisyon sa komunidad. Gayunpaman, ang mga natuklasan ay nakabatay lamang sa karanasan at pananaw ng mga kalahok na kabilang sa pag-aaral at hindi ganap na kumakatawan sa lahat ng baryasyon ng Tradisyong Palanus na maaaring umiiral sa iba pang pangkat o subkulturang Kalinga. Dahil dito, ang interpretasyon ng mga resulta ay dapat isaalang-alang sa loob ng natatanging kontekstong pangkultura at heograpikal ng lugar ng pag-aaral.

RESULTA

Ang pagsusuri ng mga datos mula sa mga panayam, obserbasyon, at dokumentaryong sanggunian ay nagbunga ng apat na pangunahing tema: (1) Palanus bilang Institusyong Sosyo-kultural ng Pag-aasawa; (2) Simbolismo at Kultural na Kahulugan ng mga Ritwal; (3) Ang Papel ng Pamilya, Mandodowok, at Komunidad; at (4) Pagpapatuloy at Pagbabago ng Tradisyon sa Makabagong Panahon. Ang mga temang ito ay nagpapakita ng lawak ng kahalagahan ng Tradisyong Palanus sa pagpapanatili ng katutubong identidad at sistemang kaalaman ng mga Kalinga.

Talahanayan 1: Mga Pangunahing Tema na Lumitaw sa Pagsusuri ng Datos

Tema	Paglalarawan
Palanus bilang Institusyong Sosyo-kultural ng Pag-aasawa	Ang Palanus ay nagsisilbing mekanismo ng pagpapatibay ng ugnayang pampamilya, pagkakaisa ng komunidad, at kolektibong pananagutan.
Simbolismo at Kultural na Kahulugan ng mga Ritwal	Ang mga ritwal tulad ng Banat, Bungor, Mandodowok, at Purdos/Ngilin ay nagtataglay ng panlipunan at espiritwal na kahulugan.

Papel ng Pamilya, Mandodowok, at Komunidad	Ang pag-aasawa ay itinuturing na kolektibong proseso kung saan aktibong nakikilahok ang pamilya at komunidad.
Pagpapatuloy at Pagbabago ng Tradisyon	Patuloy na isinasagawa ang Palanus sa kabila ng impluwensiya ng modernisasyon at pagbabago ng mga pagpapahalagang panlipunan.

Tema 1. Palanus bilang Institusyong Sosyo-kultural ng Pag-aasawa

Lumitaw sa pagsusuri na ang Palanus ay hindi lamang isang ritwal ng pag-aasawa kundi isang mahalagang institusyong sosyo-kultural na nagpapatibay sa relasyon ng dalawang pamilya at ng buong komunidad. Ayon sa mga kalahok, ang pagsasagawa ng Palanus ay nagsisilbing pampublikong pagkilala sa pag-iisang dibdib at pagbuo ng bagong pamilya. Ang tradisyong ito ay nakaugat sa mga kaugalian at paniniwalang naipasa mula sa mga ninuno at patuloy na sinusunod hanggang sa kasalukuyan.

Ipinakita rin ng mga kalahok na ang proseso ng Palanus ay hindi lamang personal na usapin ng dalawang nagmamahalan kundi isang kolektibong kasunduan na kinapapalooban ng mga magulang, kamag-anak, mandodowok, at iba pang kasapi ng komunidad. Ang ganitong katangian ay nagpapakita ng mataas na pagpapahalaga ng mga Kalinga sa pagkakaisa, pananagutan, at panlipunang pagkakabuklod.

Tema 2. Simbolismo at Kultural na Kahulugan ng mga Ritwal

Isa sa pinakamahalagang natuklasan ng pag-aaral ay ang malalim na simbolismo ng mga ritwal na bumubuo sa Tradisyong Palanus. Ang Banat ay nagsisilbing pormal na kasunduan sa pagitan ng dalawang pamilya, samantalang ang Bungor ay simbolo ng pagtanggap ng babae at ng kaniyang pamilya sa alok ng lalaki. Kapag tinanggap ang Bungor, kinikilala na ang kanilang relasyon at itinuturing na sila ay nasa yugto ng *Purdos* o pormal na pagkakasundo.

Mahalaga rin ang papel ng Mandodowok bilang tagapamagitan at tagapag-ingat ng mga kaugalian. Ang pagpili sa kanila ay hindi basta-basta sapagkat kinakailangang sila ay kinikilalang may mataas na integridad, karanasan, at paggalang sa komunidad.

Bukod dito, natuklasan na maging ang pagpili ng araw ng Palanus ay may simbolikong batayan. Ang mga yugto ng buwan gaya ng *Langaja* at *Sa-ay* ay itinuturing na mga paborableng panahon para sa pag-aasawa sapagkat sumisimbolo ang mga ito ng kasaganaan, paglago, at matagumpay na pagsasama.

Tema 3. Ang Papel ng Pamilya, Mandodowok, at Komunidad

Ipinakita ng mga resulta na sentral sa Tradisyong Palanus ang kolektibong partisipasyon ng pamilya at komunidad. Hindi lamang ang magkasintahan ang gumagawa ng mahahalagang desisyon kundi maging ang kanilang mga magulang, kamag-anak, at mga nakatatanda. Ang mga mandodowok at pangat ay nagsisilbing tagapayo at tagapamagitan upang matiyak ang maayos na pagsasama ng mag-asawa.

Ayon sa mga kalahok, ang mga payo ng matatanda sa araw ng Palanus ay nagsisilbing gabay ng mag-asawa sa kanilang buhay mag-asawa. Ang prosesong ito ay nagsisilbing mekanismo ng pagpapasa ng kaalaman at pagpapahalagang kultural mula sa isang henerasyon patungo sa susunod.

Ang natuklasang ito ay umaayon sa pananaw nina McCarty et al. (2022) na ang mga tradisyon at gawaing pangkultura ay nagsisilbing mekanismo ng intergenerational transmission kung saan naipapasa ang kaalaman, pagpapahalaga, at pagkakakilanlan ng komunidad mula sa matatandang henerasyon tungo sa kabataan. Sa kaso ng Tradisyong Palanus, ang aktibong pakikilahok ng pamilya at komunidad sa mga ritwal ay nagiging mahalagang daluyan ng pagpapatuloy ng katutubong kaalaman at identidad.

Tema 4. Pagpapatuloy at Pagbabago ng Tradisyon sa Makabagong Panahon

Bagama't nananatiling mahalaga ang Tradisyong Palanus sa komunidad, lumitaw din ang ilang pagbabago bunga ng modernisasyon. Ayon sa mga kalahok, mas simple ang pagsasagawa ng Palanus noon kumpara sa kasalukuyan kung saan nagiging mas malaki at mas engrande ang mga pagdiriwang. Nagkaroon din ng mga pagbabago sa ilang materyal na aspeto ng ritwal, tulad ng mga handog at gantimpala sa mga mandodowok.

Sa kabila nito, ipinakita ng mga kalahok na patuloy pa ring sinusunod ang mahahalagang proseso at pagpapahalagang nakapaloob sa tradisyon. Gayunpaman, lumitaw din ang pag-aalala ng mga nakatatanda hinggil sa unti-unting paghina ng mas malalim na pag-unawa ng kabataan sa kahalagahan ng Palanus dahil sa impluwensiya ng makabagong pamumuhay.

Sa kabuuan, ipinakikita ng mga natuklasan na ang Tradisyong Palanus ay nananatiling isang mahalagang institusyong pangkultura na nagpapatibay sa identidad ng mga Kalinga. Sa kabila ng mga pagbabagong dulot ng modernisasyon, patuloy itong nagsisilbing mekanismo ng pagpapanatili ng katutubong kaalaman, pagkakaisa ng komunidad, at transmisyon ng mga pagpapahalagang kultural sa mga susunod na salinlahi.

TALAKAYAN

Mga Hakbang at Ritwal na Bumubuo sa Tradisyong Palanus

Batay sa unang tanong sa pananaliksik, natukoy na ang Tradisyong Palanus ay binubuo ng magkakaugnay na ritwal at proseso na kinabibilangan ng Banat, Bungor, Mandodowok, at Purdos o Ngilin. Ipinakita ng mga kalahok na ang bawat yugto ay may tiyak na layunin at ginagampanang papel sa pagpapatibay ng pag-iisang dibdib at pagkakaisa ng dalawang pamilya. Higit pa sa pagiging seremonya ng kasal, ang mga ritwal na ito ay nagsisilbing mekanismo ng panlipunang organisasyon at kolektibong pagpapasya sa loob ng komunidad.

Ang natuklasang ito ay umaayon sa pananaw ni Geertz (1973), ang mga ritwal ay nagsisilbing simbolikong sistema kung saan naipapahayag at napapanatili ang mga

pagpapahalaga at paniniwala ng isang kultura. Ipinakikita rin nito na ang Palanus ay isang mahalagang institusyong panlipunan na nagpapanatili ng kaayusan at pagkakaisa sa komunidad ng mga Kalinga.

Simbolikong Kahulugan, Paniniwala, at Pagpapahalagang Kultural ng Tradisyong Palanus

Kaugnay ng ikalawang tanong sa pananaliksik, lumitaw na ang bawat ritwal sa Palanus ay nagtataglay ng malalim na simbolikong kahulugan. Ang Banat ay sumasagisag sa pormal na pagkilala at kasunduan ng dalawang pamilya, samantalang ang Bungor ay nagsisilbing tanda ng pagtanggap at pagkakaisa. Ang Mandodowok naman ay kumakatawan sa kahalagahan ng pamamagitan, diplomasya, at paggalang sa mga kaugalian ng komunidad.

Ipinakita rin ng mga kalahok na ang mga ritwal na ito ay nakaugat sa paniniwala sa paggabay ng mga ninuno at sa kahalagahan ng pagkakabuklod ng pamilya. Ang mga natuklasang ito ay umaayon sa balangkas ng Intangible Cultural Heritage ng UNESCO (2003), na nagbibigay-diin sa kahalagahan ng mga ritwal, tradisyon, at kaugalian bilang tagapagdala ng kolektibong kaalaman at pagkakakilanlan ng isang pamayanan.

Bukod dito, ipinakikita ng mga simbolismong nakapaloob sa Palanus na ang pag-aasawa ay hindi lamang personal na usapin kundi isang sagradong proseso na may panlipunan at espiritwal na kabuluhan.

Tungkulin ng Pamilya, Mandodowok, at Komunidad sa Tradisyong Palanus

Bilang tugon sa ikatlong tanong sa pananaliksik, ipinakita ng pag-aaral na ang pamilya, mga nakatatanda, mandodowok, at iba pang kasapi ng komunidad ay may mahalagang papel sa pagsasakatuparan ng Tradisyong Palanus. Ang kanilang pakikilahok ay nagsisilbing garantiya ng pagsunod sa mga kaugalian at pagpapanatili ng pagkakaisa sa pagitan ng dalawang pamilya.

Ipinahihiwatig ng mga natuklasan na ang pag-aasawa sa kulturang Kalinga ay isang kolektibong proseso at hindi lamang pribadong usapin ng magkasintahan. Ang ganitong pananaw ay kaayon ng mga pag-aaral sa Indigenous Studies na nagpapakita na ang mga katutubong pamayanan ay nakabatay sa kolektibong pananagutan at communal solidarity. Sa pamamagitan ng aktibong pakikilahok ng mga nakatatanda, naipapasa rin ang mga tradisyunal na kaalaman at pagpapahalaga sa mga nakababatang henerasyon.

Ang resultang ito ay umaayon sa konsepto ng intergenerational knowledge transmission na binigyang-diin nina UNESCO (2003) at Ubaldo (2015), kung saan ang pagpapatuloy ng kultura ay nakasalalay sa epektibong pagpapasa ng kaalaman mula sa matatanda tungo sa kabataan.na nagsasabing ang pagpapatuloy ng kultura ay nakasalalay sa epektibong pagpapasa ng kaalaman mula sa matatanda tungo sa kabataan.

Sosyo-kultural na Kahalagahan ng Tradisyong Palanus

Kaugnay ng ikaapat na tanong sa pananaliksik, natuklasan na ang Tradisyong Palanus ay may mahalagang papel sa pagpapatibay ng ugnayang pampamilya, pagkakaisa ng komunidad, at pagpapanatili ng katutubong identidad ng mga Kalinga. Sa pamamagitan ng mga ritwal at sama-samang pakikilahok ng komunidad, naisasabuhay ang mga pagpapahalagang tulad ng paggalang, pananagutan, pagtutulungan, at pakikipagkapuwa.

Ang mga natuklasang ito ay sumusuporta sa teorya sa pananaw nina Frese (2015) at Rodell (2002) na ang mga ritwal at gawaing pangkultura ay nagsisilbing mahalagang mekanismo sa pagpapanatili at pagpapasa ng kolektibong identidad ng isang pangkat.na nagsasaad na ang mga ritwal at gawaing pangkultura ay mahalagang mekanismo sa pagpapanatili ng kolektibong identidad ng isang pangkat. Ipinakikita rin ng pag-aaral na ang Palanus ay nagsisilbing tulay sa pagitan ng nakaraan at kasalukuyan sa pamamagitan ng pagpapanatili ng mga kaugalian at pagpapahalagang minana mula sa mga ninuno.

Sa ganitong konteksto, ang Tradisyong Palanus ay hindi lamang isang seremonya kundi isang mahalagang institusyong pangkultura na nagpapatatag sa pagkakakilanlang etnolingguwistiko ng mga Kalinga.

Ang natuklasang ito ay kahalintulad ng mga obserbasyon nina Doctor at Sannadan (2015) hinggil sa bayanihan at kolektibong pagkilos sa mga pamayanang Kalinga, kung saan ang mga gawaing panlipunan ay hindi lamang nakasentro sa indibidwal kundi sa kapakanan ng buong komunidad. Ipinahihiwatig nito na ang Tradisyong Palanus ay nagpapatuloy bilang isang mekanismong nagpapatibay ng social cohesion at cultural continuity sa loob ng komunidad.

Mga Hamon at Pagbabago sa Tradisyong Palanus sa Panahon ng Modernisasyon

Batay sa ikalimang tanong sa pananaliksik, lumitaw na bagama’t patuloy na isinasagawa at kinikilala ang Tradisyong Palanus sa komunidad, hindi maikakaila ang epekto ng modernisasyon, globalisasyon, at pagbabago ng mga pagpapahalagang panlipunan sa pagpapatuloy nito. Napansin ng mga kalahok na unti-unting humihina ang mas malalim na pag-unawa at aktibong pakikilahok ng ilang kabataan sa mga ritwal at gawaing kaugnay ng tradisyon.

Isa sa mga pangunahing salik na nakaimpluwensiya rito ay ang paglaganap ng social media at digital na teknolohiya, na nagbubukas sa kabataan ng iba’t ibang pandaigdigang pananaw at pamumuhay. Kasabay nito, nababawasan ang kanilang pagkakataong makipag-ugnayan sa mga nakatatanda na nagsisilbing pangunahing tagapagpasa ng kaalamang kultural. Ayon kina McCarty et al. (2022), ang pagpapatuloy ng katutubong kaalaman at identidad ay nakasalalay sa matatag na ugnayan ng mga henerasyon at sa aktibong pagpapasa ng kaalaman sa loob ng komunidad.

Naaapektuhan din ang pagpapatuloy ng tradisyon ng migration para sa edukasyon, trabaho, at iba pang oportunidad. Dahil sa paglipat ng maraming kabataan

sa ibang lugar, nababawasan ang kanilang pakikilahok sa mga gawaing pangkultura at ritwal na mahalaga sa pagpapanatili ng Tradisyong Palanus. Samantala, bagama't mahalaga ang pormal na edukasyon, madalas nitong higit na binibigyang-diin ang pambansa at pandaigdigang kaalaman kaysa sa mga lokal at katutubong tradisyon, na maaaring magdulot ng paglayo ng kabataan sa kanilang pamanang kultural (Smith, 2021).

Lumitaw din ang impluwensiya ng pagbabago ng paniniwalang panrelihiyon at urbanisasyon, na nagdudulot ng pagbabago sa paraan ng pagsasagawa at pagpapakahulugan sa ilang ritwal. Sa halip na ituring ang pag-aasawa bilang kolektibong usapin ng pamilya at komunidad, mas nabibigyang-diin ang personal na pagpili at kagustuhan ng mga indibidwal.

Ang mga pagbabagong ito ay maituturing na anyo ng cultural adaptation at cultural resilience kung saan nananatili ang pangunahing kahulugan at pagpapahalaga ng tradisyon sa kabila ng pagbabago ng mga panlabas na kondisyon. Katulad nito, ipinakita ni Anacin (2015) na ang mga ritwal ng mga katutubong pamayanan sa Pilipinas ay maaaring umangkop sa mga pagbabagong panlipunan at pangkultura habang nananatiling mahalagang tagapagdala ng kolektibong identidad, pagkakaisa, at pagpapatuloy ng tradisyon sa komunidad.

Gayunpaman, hindi nangangahulugan ang mga pagbabagong ito ng tuluyang pagkawala ng Tradisyong Palanus. Sa halip, ipinakikita ng mga natuklasan ang kakayahan ng komunidad na iangkop ang tradisyon sa nagbabagong konteksto habang pinananatili ang mahahalagang pagpapahalaga nito. Binibigyang-diin ng UNESCO (2003) na ang pagpapatuloy ng intangible cultural heritage ay nakasalalay sa aktibong partisipasyon ng komunidad at sa pagpapasa nito sa mga susunod na henerasyon. Kaugnay nito, ipinakita nina Lee et al. (2023) at McCarty at Lee (2023) na ang patuloy na pakikilahok ng kabataan sa mga gawaing nakaugat sa kultura ay mahalaga sa pagpapanatili ng katutubong identidad, kagalingan ng komunidad, at pangmatagalang pagpapatuloy ng pamanang kultural.

Samakatuwid, maituturing ang mga pagbabagong nararanasan ng Tradisyong Palanus bilang isang proseso ng cultural adaptation at cultural resilience. Bagama't may mga aspektong nagbabago bunga ng modernisasyon, nananatiling buhay at makabuluhan ang tradisyon bilang daluyan ng katutubong kaalaman, pagkakakilanlan, at pagkakaisa ng mga Ikalinga.

Ang mga natuklasan ng pag-aaral ay nagpapakita na ang Tradisyong Palanus ay higit pa sa isang ritwal ng pag-aasawa; ito ay isang mahalagang institusyong sosyo-kultural na nagsisilbing mekanismo ng pagpapatuloy ng katutubong kaalaman, pagpapahalaga, at pagkakakilanlan ng mga Kalinga.

Ambag ng Pag-aaral sa Indigenous Studies, Cultural Anthropology, at Intangible Cultural Heritage Scholarship

Ipinakikita ng mga natuklasan na ang Tradisyong Palanus ay higit pa sa isang ritwal ng pag-aasawa; ito ay isang mahalagang institusyong sosyo-kultural na nagsisilbing daluyan ng pagpapanatili at pagpapasa ng katutubong kaalaman, pagpapahalaga, at pagkakakilanlan ng mga Kalinga. Sa perspektiba ng *Indigenous*

Studies, maituturing ang Palanus bilang isang anyo ng *Indigenous Knowledge System* na nakaugat sa kolektibong karanasan, kasaysayan, at pananaw ng komunidad. Sa pamamagitan ng aktibong pakikilahok ng pamilya, mandodowok, mga nakatatanda, at iba pang kasapi ng pamayanan, naipapasa sa mga susunod na henerasyon ang mga kaalamang pangkultura at panlipunang pamantayan na mahalaga sa pagpapatuloy ng katutubong identidad.

Mula naman sa pananaw ng *Cultural Anthropology*, pinatutunayan ng pag-aaral ang argumento ni Geertz (1973) na ang mga ritwal ay mga sistemang simboliko na nagbibigay-kahulugan sa buhay panlipunan. Ang mga ritwal na Banat, Bungor, Mandodowok, at Purdos o Ngilin ay hindi lamang mga seremonyal na gawain kundi mga prosesong nagpapatatag ng ugnayang pampamilya, kolektibong pananagutan, at pagkakaisa ng komunidad. Ipinakikita nito na ang pag-aasawa sa kulturang Kalinga ay isang panlipunang institusyon na may mas malawak na implikasyon sa pagpapanatili ng kaayusan at pagkakabuklod ng komunidad.

Higit pa rito, mahalagang ambag ng pag-aaral ang pagtingin sa Palanus bilang isang buhay na halimbawa ng *Intangible Cultural Heritage* (ICH) na binibigyang-diin ng UNESCO (2003). Hindi lamang nito pinananatili ang mga ritwal at kaugalian kundi maging ang mga kaalamang, pagpapahalaga, at panlipunang ugnayang nakapaloob sa mga ito. Sa kabila ng mga hamon ng modernisasyon, migrasyon, urbanisasyon, at pagbabago ng mga pagpapahalagang panlipunan, ipinakikita ng mga natuklasan na nananatiling buhay at makabuluhan ang tradisyon sa pamamagitan ng patuloy na pag-aangkop nito sa nagbabagong konteksto. Pinatutunayan nito na ang pagpapatuloy ng kultura ay hindi lamang usapin ng konserbasyon kundi ng kakayahang mapanatili ang mga pangunahing kahulugan at pagpapahalaga habang tumutugon sa mga pagbabagong panlipunan.

Sa kabuuan, pinagtitibay ng pag-aaral na ang Tradisyong Palanus ay isang mahalagang pamanang kultural na nagsisilbing tagapagpanatili ng kolektibong alaala, pagkakakilanlan, at pagkakaisa ng mga Kalinga. Bilang isang buhay na anyo ng *Indigenous Knowledge System* at *Intangible Cultural Heritage*, mahalagang maisulong ang dokumentasyon, pagpapalaganap, at integrasyon nito sa mga programang pang-edukasyon at pangkomunidad upang matiyak ang patuloy na pag-iral at kabuluhan nito sa mga susunod na henerasyon.

Konklusyon

Batay sa mga natuklasan ng pag-aaral, napag-alamang ang Tradisyong Palanus ng pangkat Biga sa Lungsod ng Tabuk, Kalinga ay binubuo ng magkakaugnay na mga ritwal at prosesong pangkultura na kinabibilangan ng Banat, Bungor, Mandodowok, at Purdos o Ngilin. Ang mga ritwal na ito ay nagsisilbing mahalagang mekanismo sa pagsasakatuparan ng tradisyunal na pag-aasawa at pagpapatibay ng ugnayan sa pagitan ng dalawang pamilya at ng komunidad.

Natuklasan din na ang bawat yugto ng Tradisyong Palanus ay nagtataglay ng malalim na simbolikong kahulugan, paniniwala, at pagpapahalagang kultural. Ang mga ritwal ay sumasalamin sa paggalang sa mga nakatatanda, pagkilala sa awtoridad ng pamilya, pagpapahalaga sa pagkakaisa, at paniniwala sa patuloy na impluwensiya

ng mga ninuno sa buhay ng komunidad. Dahil dito, ang Palanus ay nagsisilbing sisidlan ng kolektibong kaalaman at pagkakakilanlang pangkultura ng mga Kalinga.

Ipinakita rin ng pag-aaral na mahalaga ang papel ng pamilya, mga nakatatanda, mandodowok, at iba pang kasapi ng komunidad sa pagpapatuloy ng tradisyon. Ang kanilang pakikilahok ay hindi lamang nakatutulong sa maayos na pagsasagawa ng mga ritwal kundi nagsisilbi ring paraan ng pagpapasa ng katutubong kaalaman at pagpapahalaga sa mga susunod na salinlahi.

Higit pa rito, napatunayan na ang Tradisyong Palanus ay may mahalagang ambag sa pagpapatibay ng ugnayang pampamilya, pagkakaisa ng komunidad, at pagpapanatili ng katutubong identidad ng mga Kalinga. Sa pamamagitan ng kolektibong pakikilahok at pagsasabuhay ng mga tradisyunal na pagpapahalaga, nananatiling buhay ang kanilang kultural na pagkakakilanlan sa gitna ng mga pagbabagong panlipunan.

Nailahad sa pag-aaral na ang Tradisyong Palanus ay maaaring unawain bilang isang dinamiko at nababagong institusyong pangkultura na nagsisilbing mekanismo ng cultural continuity at intergenerational transmission sa loob ng komunidad ng mga Kalinga. Maaaring magsilbing batayan ang pag-aaral sa pagbuo ng mga programang pangkultura, Indigenous Peoples Education (IPEd), at lokal na mga polisiya sa pangangalaga ng intangible cultural heritage.

Gayunpaman, lumitaw din na nahaharap ang Tradisyong Palanus sa mga hamon dulot ng modernisasyon, pagbabago ng pamumuhay, at paghina ng mas malalim na kaalaman ng ilang kabataan hinggil sa kahalagahan ng mga ritwal. Bagama't may mga pagbabagong nagaganap sa ilang aspekto ng pagsasagawa nito, nananatili pa rin ang mga pangunahing pagpapahalaga at kahulugang nakapaloob sa tradisyon, na nagpapakita ng kakayahan nitong umangkop sa nagbabagong panahon.

Pinatutunayan ng pag-aaral na ang Tradisyong Palanus ay nananatiling mahalagang institusyong pangkultura na nagtataguyod ng pagkakaisa, pananagutan, at katutubong identidad ng mga Ikalinga. Katulad ng binigyang-diin nina Bishop (2023) at McCarty at Lee (2023), ang pagpapanatili ng mga katutubong tradisyon ay hindi lamang usapin ng pangangalaga sa kultura kundi mahalagang proseso rin ng pagpapatuloy ng katutubong kaalaman at pagkakakilanlan ng mga susunod na henerasyon.

Sa kabuuan, pinatutunayan ng pag-aaral na ang Tradisyong Palanus ay higit pa sa isang ritwal ng pag-aasawa; isa itong mahalagang institusyong sosyo-kultural na nagsisilbing tagapangalaga ng katutubong kaalaman, pagpapahalaga, at identidad ng mga Kalinga. Dahil dito, mahalagang ipagpatuloy ang dokumentasyon, pagpapalaganap, at integrasyon ng mga katutubong tradisyon sa edukasyon at mga programang pangkomunidad upang matiyak ang pagpapatuloy at pangangalaga ng pamanang kultural para sa mga susunod na henerasyon.

Rekomendasyon

Batay sa mga natuklasan at konklusyon ng pag-aaral, inirerekomenda ang pagpapatuloy at pagpapalakas ng mga hakbangin para sa dokumentasyon, pangangalaga, at pagpapalaganap ng Tradisyong Palanus bilang mahalagang bahagi ng pamanang kultural ng mga Kalinga.

Una, hinihikayat ang mga lokal na pamahalaan, mga institusyong pangkultura, at mga organisasyong katutubo na magsagawa ng mas sistematikong dokumentasyon ng mga ritwal, kaugalian, at kaalamang nakapaloob sa Tradisyong Palanus. Maaaring kabilang dito ang pagbuo ng mga digital archive, audio-visual documentation, at mga publikasyong maaaring magsilbing permanenteng talaan ng katutubong kaalaman para sa mga susunod na salinlahi.

Ikalawa, inirerekomenda ang integrasyon ng mga lokal at katutubong kaalaman sa mga programang pang-edukasyon, lalo na sa mga asignaturang nakatuon sa kultura, kasaysayan, at Indigenous Peoples Education (IPEd). Ang paggamit ng mga lokal na halimbawa at tradisyong pangkultura bilang kagamitang panturo ay maaaring makatulong sa pagpapalawak ng kamalayang pangkultura at pagpapahalaga ng mga mag-aaral sa kanilang sariling pamana.

Ikatlo, mahalagang palakasin ang mga programang pangkomunidad na naglalayong hikayatin ang aktibong partisipasyon ng kabataan sa mga gawaing pangkultura. Ang pagsasagawa ng mga seminar, cultural immersion activities, heritage workshops, at intergenerational learning programs ay maaaring magsilbing mabisang mekanismo upang mapanatili ang transmisyon ng katutubong kaalaman mula sa mga nakatatanda tungo sa mga nakababatang henerasyon.

Ikaapat, hinihikayat ang mga tagapagtaguyod ng kultura at mga lider ng komunidad na paigtingin ang pakikipagtulungan sa mga akademikong institusyon upang maisagawa ang mas malalim at mas malawak na pananaliksik hinggil sa iba pang katutubong tradisyon, ritwal, at sistemang kaalaman ng mga Kalinga. Ang ganitong kolaborasyon ay makatutulong sa pagpapayaman ng lokal at pandaigdigang diskurso hinggil sa mga katutubong pamayanan at kanilang pamanang kultural.

Sinusuportahan ito ng mga kamakailang pag-aaral sa Indigenous education na nagpapakita na ang integrasyon ng mga lokal at katutubong kaalaman sa kurikulum ay nakatutulong sa pagpapatibay ng pagkakakilanlang kultural, pakikilahok ng kabataan, at pangmatagalang pagpapanatili ng mga tradisyong pangkultura.

Ikalima, para sa mga susunod na mananaliksik, inirerekomenda ang pagsasagawa ng mga komparatibong pag-aaral sa iba pang subgrupong Kalinga upang matukoy ang pagkakatulad at pagkakaiba ng mga praktis ng Palanus sa iba't ibang komunidad. Maaari ring siyasatin ang papel ng kasarian, pagbabago ng mga pagpapahalaga ng kabataan, at impluwensiya ng modernisasyon sa pagpapatuloy ng mga katutubong tradisyon.

Sa kabuuan, ang pangangalaga sa Tradisyong Palanus ay nangangailangan ng sama-samang pagkilos ng komunidad, mga institusyong pang-edukasyon, mga tagapagtaguyod ng kultura, at mga mananaliksik. Sa pamamagitan ng patuloy na

dokumentasyon, edukasyon, at pakikilahok ng iba't ibang sektor, masisiguro ang pagpapanatili at pagpapalaganap ng mahalagang pamanang kultural na ito bilang bahagi ng kolektibong identidad at katutubong kaalaman ng mga Kalinga.

Etikal na Pagsasaalang-alang

Isinagawa ang pag-aaral na ito alinsunod sa mga pamantayang etikal sa pananaliksik. Ang lahat ng kalahok ay kusang-loob na lumahok matapos mabigyan ng malinaw na impormasyon tungkol sa layunin at proseso ng pag-aaral at makapagbigay ng may kaalamang pahintulot (informed consent). Ipinaalam din sa kanila ang kanilang karapatang umatras anumang oras nang walang anumang kaparusahan.

Mahigpit na pinanatili ang pagiging kompidensiyal at pagkawala ng pagkakakilanlan ng mga kalahok alinsunod sa mga umiiral na alituntunin sa Data Privacy. Tiniyak din ng mga mananaliksik ang paggalang sa kanilang dignidad, kapakanan, at mga pagpapahalagang kultural sa buong proseso ng pananaliksik.

Ipinahahayag ng mga mananaliksik na walang umiiral na tunggalian ng interes (conflict of interest) sa pagsasagawa ng pag-aaral. Mahigpit na sinunod ang mga prinsipyo ng integridad akademiko sa pamamagitan ng wastong pagsipi sa mga sanggunian at pag-iwas sa anumang anyo ng plagiarism. Ang pagsusuri at interpretasyon ng mga natuklasan ay isinagawa nang obhetibo at walang pagkiling. Ang mga resulta ay ginamit lamang para sa layuning akademiko at pananaliksik. Gumamit ng Artificial Intelligence (AI) bilang pantulong sa pag-edit at pagpapahusay ng manuskrito; gayunpaman, ang disenyo, pagsusuri, interpretasyon, at lahat ng intelektuwal na nilalaman ng pag-aaral ay ganap na pananagutan ng mga mananaliksik.

Pasasalamat

Taos-pusong pinasasalamatan ng mananaliksik ang lahat ng mga indibidwal at institusyong naging katuwang sa pagsasakatuparan ng pag-aaral na ito. Kinikilala rin ang mahalagang ambag ng mga kalahok sa kanilang pagbabahagi ng kaalaman at karanasan na nagsilbing pangunahing batayan ng pananaliksik. Pasasalamat din ang ipinaaabot sa mga tagapagbalidate ng instrument na mga kinatawan ng National Commission on Indigenous People’s at sa mga opisyal ng pangkat Biga na nagbigay ng suporta at pahintulot upang maisagawa ang pag-aaral. Higit sa lahat, iniaalay ng mananaliksik ang kaniyang taos-pusong pasasalamat sa Poong Maykapal sa patnubay, karunungan, at lakas na Kanyang ipinagkaloob sa buong proseso ng pananaliksik.

REFERENCES

Agustin, R. B. (1992). Cultural practices and beliefs of the Kalingas of Tinglayan: Its implications to development (Unpublished master's thesis). Saint Paul University Philippines.

Anacin, C. G. (2015). Syncretism in rituals and performance in a culturally pluralistic society in the Philippines. The Social Science Journal, 52(1), 40–45. https://doi.org/10.1016/j.soscij.2014.08.005

Bishop, M. (2023). Humility, listen, respect: Three values underpinning Indigenous (environmental) education sovereignty. Progress in Environmental Geography, 2(3), 191–201. https://doi.org/10.1177/27539687231190658

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, 3(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Braun, V., & Clarke, V. (2022). Thematic analysis: A practical guide. Sage.

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches (4th ed.). Sage.

Doctor, J. P., & Sannadan, J. M. (2015). Bayanihan: Communal practices associated with the rural folks of the Kalinga hilltribes in the Philippines. Kalinga-Apayao State College Research Journal, 12, 50–62.

Frese, M. (2015). Cultural practices, norms, and values. Journal of Cross-Cultural Psychology, 46(10), 1327–1330. https://doi.org/10.1177/0022022115600267

Gabit, P. (1983). A study of some Kalinga cultural practices and their significance for education of the Kalingas (Unpublished master's thesis). Saint Paul University Philippines.

Geertz, C. (1973). The interpretation of cultures. Basic Books.

Lee, T. S., McCarty, T. L., Halle-Erby, K., Jacobson, T., Seltzer, M., McKenzie, J., & Nicholas, S. E. (2023). Indigenous language immersion schools: A crucial link to sustainable and healthy Indigenous community futures. Wicazo Sa Review, 38(1–2), 59–82.

McCarty, T. L., & Lee, T. S. (2023). Indigenous education and cultural sustainability. Review of Research in Education, 47(1), 122–148.

McCarty, T. L., Lee, T. S., Noguera, J., Yepa, W., & Nicholas, S. E. (2022). You should know the name of the wind where you live: Relationality and relational accountability in Indigenous-language education. Comparative Education Review, 66(3), 417–441. https://doi.org/10.1086/720509

Rodell, P. A. (2002). Culture and customs of the Philippines. Greenwood Press.

Smith, L. T. (2021). Decolonizing methodologies: Research and Indigenous peoples (3rd ed.). Zed Books.

Tanggawohn, E. (1983). The way of life of the Kalingas of Calaoan, Pinukpuk as reflected in their customs and traditions (Unpublished master's thesis). Saint Paul University Philippines.

Ubaldo, L. C. (2015). Shuntug: Mga kabundukan sa kasaysayan at Kalingang Pilipino. National Commission for Culture and the Arts.

UNESCO. (2003). Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. https://ich.unesco.org/en/convention

UNESCO. (2023). Living heritage and safeguarding practices. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

APA Citation:

Puyoc, E. B. (2026). TRADISYONG PALANUS NG PANGKAT BIGA SA TABUK CITY, KALINGA: ISANG ETNOGRAPIKONG PAGSUSURI SA MGA RITWAL, SIMBOLISMO, AT SOSYO-KULTURAL NA KAHALAGAHAN. Ignatian International Journal for Multidisciplinary Research, 4(7), 197–211. https://doi.org/10.5281/zenodo.21160774

ebpuyoc@ksu.edu.ph